

Brocki, Zygmunt

Wystawa "Polska książka morska 1512-1972"

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/2, 430-431

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Na jubileusz GTN-u wybito medal pamiątkowy i wydano księgę pamiątkową zawierającą: słowo wstępne — prezesa GTN-u, R. Szewalskiego, pracę *Zarys dziejów Gdańskiego Towarzystwa Naukowego 1922—1972* — pióra M. Pelczara, bibliografię prac TPNiS w Gdańsku, bibliografię prac GTN-u i wykaz członków obu towarzystw.

Zygmunt Brocki

SESJA NAUKOWA POŚWIĘCONA PAMIĘCI IGNACEGO ŁUKASIEWICZA

Staraniem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego odbyła się w Warszawie, w dniu 11 grudnia 1972 r., sesja naukowa poświęcona pamięci magistra farmacji Ignacego Łukasiewicza, twórcy przemysłu naftowego — z okazji 150-letniej rocznicy urodzin i 90-letniej rocznicy śmierci.

Otwarcia sesji dokonał prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, prof. Leszek Krówczyński. Pierwszy referat *Ignacy Łukasiewicz jako farmaceuta i wynalazca* wygłosił doc. Wojciech Roeske. Główny akcent w referacie położony był na stwierdzenie, że geneza światowej petrochemii wywodzi się z laboratorium polskiej apteki. Ignacy Łukasiewicz i Jan Zeh byli dyplomowanymi magistrami farmacji. Ich wiedza chemiczna, zdobyta w czasie studiów farmaceutycznych, umożliwiła im otrzymanie frakcji naftowej z oleju skalnego przez zastosowanie destylacji frakcjonowanej.

Docent Roeske wyraźnie podkreślał priorytet polskiego wynalazcy przed Beniaminem Sillimanem, amerykańskim profesorem chemii, który dopiero w rok później uzyskał te same rezultaty w badaniach nad ropą naftową. Łukasiewicz badał ropę naftową, chcąc z niej otrzymać preparat farmaceutyczny pn. *Oleum Petrae album*; dopiero negatywne wyniki skłoniły go do podjęcia starań nad pełnym wykorzystaniem ropy.

Łukasiewicz był również konstruktorem pierwszej lampy naftowej. Dzień 31 lipca 1853 r., w którym po raz pierwszy zapalono lampę pomysłu Łukasiewicza z destylatem przez niego uzyskanym, uznany został za początek dziejów polskiego i światowego przemysłu naftowego.

Po referacie doc. Roeskego odbyła się dekloracja 12 farmaceutów, którym przyznano medal im. Ignacego Łukasiewicza *Pro pharmacia bene meritis*. Dekloracji dokonał prof. Leszek Krówczyński, przedstawiając jednocześnie zasługi odznaczonych. Medal im. Łukasiewicza przyznawany jest za wybitne zasługi naukowe, dydaktyczne, zawodowe i społeczne.

Kolejny referat *Ignacy Łukasiewicz, założyciel i organizator przemysłu rafineryjnego*, wygłosił prof. Jan Cząstka, opisując współpracę Łukasiewicza z Tytusem Trzeciekim przy pierwszych próbach wydobycia ropy naftowej w Bóbrce oraz dalszy rozwój działalności nad eksploatacją złóż.

Dr Witold Włodzimierz Głowiacki omówił zaangażowanie pioniera przemysłu naftowego w działalność społeczną i wyzwolenczą, wygłaszając referat *Praca patriotyczna i polityczno-społeczna Ignacego Łukasiewicza*.

Film *Prometeusz Polski* zakończył program sesji.

B. K.

WYSTAWA POLSKA KSIĄŻKA MORSKA 1512—1972

W „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” R. 13: 1968 s. 515—516 zrelacjonowana jest wystawa *Książka morska 1512—1967*, zorganizowana w Gdańsku w 1967 r. przez Wydawnictwo Morskie i Muzeum Morskie. 6X 1972 w Muzeum Historii Miasta Gdańska (Ratusz Głównomiejski, otwarta została taka sama wy-

stawa, dająca przegląd książek morskich od czasów najdawniejszych do roku 1972. Wystawę zorganizował Zarząd Okręgu Gdańskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Biblioteka Gdańska PAN, Wydawnictwo Morskie i Muzeum Historyczne Miasta Gdańska.

Wystawa trwała do 17 grudnia 1972 r. W okresie od 17 marca do 8 kwietnia 1973 r. ta sama wystawa czynna była w Warszawie (w Pałacu Rzeczypospolitej), zorganizowana tam przy współudziale Ministerstwa Żeglugi, Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Biblioteki Narodowej.

Z. Br.

NOWY STATUS MUZEUM MORSKIEGO W GDAŃSKU

7 października 1972 r. obyło się w Gdańsku uroczyste wręczenie aktu nadającego tutejszemu muzeum morskemu status Centralnego Muzeum Morskiego.

Z. Br.

OD FONOGRAFU DO AUTOMATU MYZYCZNEGO NOWY DZIAŁ EKSPOZYCJI W MUZEUM TECHNIKI W WARSZAWIE

Przed kilku laty w warszawskim Muzeum Techniki rozpoczęto gromadzenie zabytkowych urządzeń do mechanicznego zapisu i odtwarzania dźwięków, w wyniku czego powstała kolekcja, nosząca cechy reprezentatywne dla rozwoju tej dziedziny rozwiązań technicznych.

Kolekcja ta obejmuje obecnie blisko pięćdziesiąt obiektów, w jej skład wchodzi zarówno fonografy (pierwsze historycznie urządzenia do mechanicznego zapisu i odtwarzania dźwięków) jak i liczne typy gramofonów, a ponadto patefony, dyktafony oraz automaty muzyczne, nazywane popularnie szafami grającymi. Pokazna grupa obiektów, zwłaszcza spośród gramofonów, związana jest z naszym krajem i to nie tylko jako miejscem użytkowania, lecz także produkcji, ściślejszemu montażu z całkowicie lub częściowo importowanych części. Obiekty te znalazły się w kolekcji nieprzypadkowo, ale w wyniku specjalnych poszukiwań, zgodnych z zasadą gromadzenia w zbiorach Muzeum Techniki przede wszystkim dokumentów i zabytków, związanych z rozwojem techniki w Polsce.

W uformowanej kolekcji znajduje się parę obiektów o dużej wartości historycznej, jak np. aparat o nazwie *graphophone* (z końca XIX w.), który stanowi dokument określonego etapu rozwoju urządzeń do mechanicznego zapisu i odtwarzania dźwięku, a równocześnie ilustruje zjawisko rywalizacji w świecie wynalazców i ich finansowych mocodawców. *Graphophone* był bowiem dziełem współpracowników Bell Telephone Co, którzy chcieli stworzyć urządzenie konkurencyjne dla fonografu Edisona, nawiasem mówiąc oparte na tej samej zasadzie działania, a różniące się jedynie szczegółami konstrukcji oraz sposobem wykonywania i odtwarzania nagrań.

Ekspozycja *Od fonografu do automatu muzycznego*, w której zaprezentowano część opisaną wyżej kolekcji, została zorganizowana jako stały dział w Muzeum Techniki.

Jak wynika z tytułu, ekspozycja ta ma obrazować rozwój urządzeń do mechanicznego zapisu i odtwarzania dźwięków. Szczerpłość miejsca, przy równoczesnym dążeniu do nieprzeładowania sali, pozwoliły na wystawienie jedynie najbardziej charakterystycznych dla tego rozwoju obiektów, począwszy od fonografu z przełomu XIX i XX w. W celu nadania ekspozycji większej reprezentatywności eksponaty pochodzące ze zbiorów muzealnych zostały uzupełnione dwoma gramofonami wypożyczonymi z kolekcji prywatnej mgra Jana P. Pruszyńskiego.